

INDEX.

A.

De Antinomijis.	nō.	no.
Anticategorijs.	.1.	1.
Accrescendi jure.	41.	41.
Arbitro Compromissario.	12.	12.
Arbitro Compromissario.	24.	24.
Additum conceptione p̄ re.	26.	26.
Adiōe fam. eriscūm.	27.	27.
Appellatione.	30.	30.

B.

De Bona fide.	10.	10.
---------------	-----	-----

C.

De Coniugio ali impotentia.	4.	4.
Casū fornicato o lib. mūtūat.	16.	16.
creditoris possessioe pignor.	19.	19.
collegijs opificiūm.	22.	22.
conceptione aoum p̄ rem	26.	26.
Compromissario Arbitro.	24.	24.
crimine lese Majestatis.	36.	36.
canonica purgatione.	42.	42.
	43.	43.

D.

De Dominio.	nō.	no.
Defensore judiciali.	7.	7.
Delictis innominatis.	26.	26.
Dolo malo.	40.	40.
	35.	35.

E.

De Emancipatione.	3.	3.
Emphyteusi.	18.	18.
Eriscūmā famit. aod.	27.	27.
Experiois Pecunia.	34.	34.

F.

De Falsis.	38.	38.
Fide bona.	39.	39.
Felonia.	46.	46.
Familid Erisc. aod.	27.	27.
Feudi oppignoratione.	20.	20.
Fornicatio casū o liber. mūt. 16.		16.

De Impotentia Coniugali.	no. 4.
inofficioso testamento.	11.
iure accrescendi.	12.
Judicijs.	23.
Judiciali defensore.	25.
interdictis.	28.
Judicijs Possessorijs.	29.
incendio.	37.
innominatis delictis.	40.
interrogandis poenis tenet.	44.
investitura simultan.	45.

De Lenitate in irrogandis poenis.	44.
-----------------------------------	-----

M.	
De Manutentione.	30.
Misus in possessionem.	33.
in malo dolo.	35.
Majestatis Crimine.	34.
mulierum Privilegijs.	5.

N.	
De Novi operis nunciatioe.	13.

O.	
De Opificum collegijs.	no. 22.
oppignoratione femili.	20.
operis novi nunciatioe.	13.

P.	
De Pecunia Executiois.	34.
Privilegijs.	2.
mulierum.	5.
Proprietate rerum.	6.
Prescriptionibus.	9.
Possessor credit. in pign.	19.
possessorijs judicijs.	29.
Possessionum misus.	33.
Purgatioe Can. & vulgar.	42.
Poenas irrog. tenet.	43.
	44.

R.	
De Rerum proprietate.	6.
Renunciationibus.	15. 14.
Realium actuum conceptioe.	26.

S.
De Sequestro. no. 18.
Societate. 21.
Soto Vellej. 31.
Simultanea investitur. 45.

T.
De Titulo. 8.
Testamento inoficioso. 11.

U.
De Vellej. Soto. 31.
Vulgaris purgatoe. 42.

27.

D. O. M. A.

DISPUTATIO JURIDICA

DE

CONCEPTIONE

ACTIONUM PRO-

PTER RES,

Quam,

Consentiente

MAGNIFICO ET SPLENDIDISSIMO JCTORUM

LIPSIENSIVM COLLEGIO,

Manuctore & Præsede

VIRO

Magnifico, Nobilissimo, Amplissimo, Consultissimo

DNO. QUIRINO SCHACHERO,

Phil. & J.U.D.P.P.P. Judicii Appellationum Electoris

Saxoniae Consiliario Gravissimo, Juridicae Facultatis

nec non Consistorii Ecclesiae Lipsiensis

Seniore Spectatissimo,

Præceptore, Patrono & Promotore multis nomi-

nibus colendo, venerando;

Publico Eruditorum Examini submittit

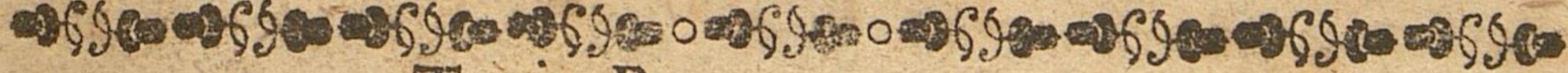
JOHANNES-JACOBUS AB HARTIG, Sitta-Luf.

Auth. & Resp.

In Auditorio Jctorum Petrino

Ad diem X. Maji,

An. c. l. o. l. c. LX.

Typis RITZSCHIANIS.

CONCEPTIO
ACTIO

PRO. QUITINO. QUITINO. QUITINO.

PRO. QUITINO. QUITINO. QUITINO.

PRO. QUITINO. QUITINO. QUITINO.

PRO. QUITINO. QUITINO. QUITINO.

PRO. QUITINO. QUITINO. QUITINO.

PRO. QUITINO. QUITINO. QUITINO.

PRO. QUITINO. QUITINO. QUITINO.

PRO. QUITINO. QUITINO. QUITINO.

PRO. QUITINO. QUITINO. QUITINO.

PRO. QUITINO. QUITINO. QUITINO.

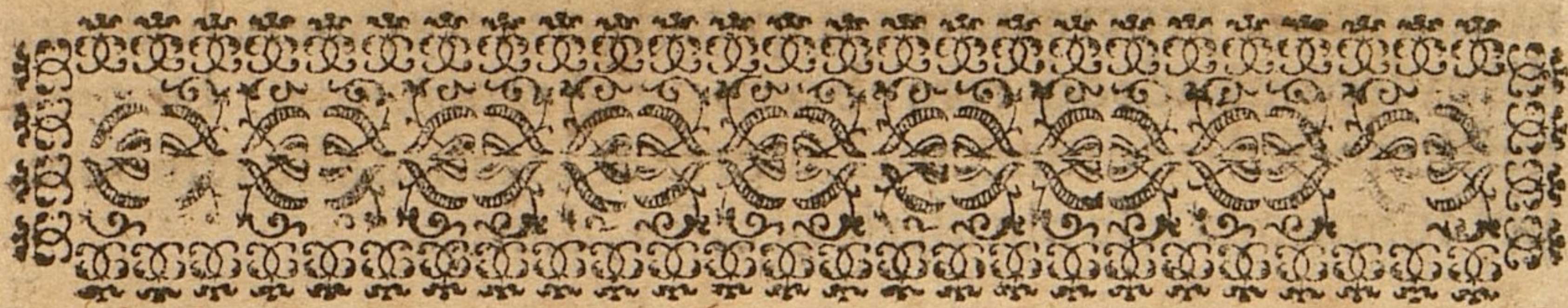
PRO. QUITINO. QUITINO. QUITINO.

PRO. QUITINO. QUITINO. QUITINO.

PRO. QUITINO. QUITINO. QUITINO.

PRO. QUITINO. QUITINO. QUITINO.

D. O. M. A.

Vemadmodum omne tempus aut præteritum, aut præsens, aut futurum: Ita res omnes, quæ temporales sunt, sua aliquando cepisse initia, agere incrementa, pati decrementa, sortiri demum exitus, omnibus vulgò notissimum: Ea enim omnia, quæ jam sunt, terminum olim habuisse, quo non fuerint, & imposterum aliquando tempus esse adeptura, quo non futura sint, quis saniorum hominum negabit? Sic habet suos quæque Resp. fatales terminos: *vid. Did. Saavedr. Symb. LX.* Sic scientiæ, sic artes suos habent inventores, cultores, osiores, destructores. Haud secus est in rebus vilioris pretii. Aranearum telæ & pulveres, quibus tamen nihil contemptius, initio & fine constant: Umbrâ quid fugacius? Bullâ quid brevius? Atomo quid minus? Et tamen incipiunt, crescunt, decrescunt & pereunt. Homo (nam & ille umbrâ aut bullâ vix dignior habetur) itidem ab initio nascitur, vivit & demum moritur. Hæc autem cum aliter sese habere non possint, haud incongruè aut ineptè quis fecerit, si in rerum origines, progressus & interitus inquisitionem aliquantò accuratiorē instituerit. Vivere itaque, nasci ac mori cum de actionibus quoque passim in jure prædicetur, ut *l. 5. pr. D. d. O. & A. l. 32. l. 53. D. eod. & c.* frustraneum laborem haud insumemus, si de *vita & morte* actionum publicam instituamus *συζητησιον*. In Nativitatem autem generationem,

rationem, & procreationem quoad conceptionem hâc vice
disquiremus, adeoq; rem ab ovo quasi repetemus: De uteri
gestione, parturitione, vitâ, morte & interitu alio tempore,
ubi commoda sese obtulerit occasio, dicturi.

§. I.

NE autem circa Vocabulum Actionis erremus, primò omnium
præsciendum nobis est, Actionis Vocabulum in Jure nostro
(nam de Logicâ, Ethicâ, Metaphysicâ aut Grammaticâ signi-
ficatione non sumus solliciti) variè considerari. I. Pro *Jure agendi*
ipso (*Klag-Recht*) ut cum Celsus Actionem definit, quod nihil sit
aliud quàm jus, quod sibi debeat, iudicio persequendi. *l. si. D. d. O.*
& *A.* ita ut suo anibitu complectatur Actiones Reales, Mixtas & Per-
sonales §. 2. *I. d. A.* II. Pro *formulâ agendi* (*Klag-Libell*) Et hoc
significatu Actio dicitur formula certa, vel conceptio verborum, quâ
Icti vel Prætores modum agendi in singulis causis præscribebant,
quam formulam præcisè & exactè observare oportebat, adeò ut ne
syllabâ quidem aberrare licuerit, nisi quis causâ cadere vellet, *vid. l.*
2. §. deinde ex his D. d. orig. jur. Cic. pro Cæcinnâ. quas quidem formu-
las Imperator Constantinus radicitus amputavit *l. 1. C. d. form. & im-*
petr. act. sublatis: Imperatores tamen Theodosius & Valentinus acti-
onem *l. sequ. eod.* aptam rei & proposito negotio competentem vô-
luerunt: & consequenter etiam de Jure novo hanc significationem
adhuc locum habere probatur, & cum dicatur ejusmodi formulas
hodiè esse sublatas, intelligendum hoc esse de operosâ illâ & super-
stitiosâ verborum solennium & syllabarum observatione, (quales
hodie opifices & artifices nostri officinam intrantes quilibet distin-
ctas quasdam & solennes salutandi formulas habent,) neve ulli
prorsus non impetratæ actionis exceptio detur. *d. l. 2.*

§. II. Utraque harum actionis significationum hîc nobis erit
pro Objecto, & juxta propositum nostrum à nobis examinabitur, ita
ut inquiremus, quomodo unaquæque actio in Jure concipi dicatur,
quinam & quot ejus sint progenitores, quo tempore & modo fiant,
& quo pacto demum ad maturitatem suam & perfectionem vel de-
structionem veniant & impediuntur.

§. III.

§. III. Non absurde verò naturas actionum cum partu hominis comparaverimus: Eosdem enim cum illo habent parentes (quia bruta, ut jam mox dicetur, nullas videmus parere actiones) qui si permansissent in primo felicitatis statu, uti tantos circa partum dolores, tantos labores & molestias, tanta pericula non fuissent experti; ita quoque ne vocabulum quidem actionis audivissemus: Lapsa verò tam miserè, eheu! & deperdito genere humano, nequitia & discordia hominum, ut causa dolorosissimi partus fuit, sic utique effecit, ut ubique terrarum singulis ferè momentis plaustra actionum in forum vehantur.

§. IV. Nec tamen perstitit & acquievit ratio humana in judicialibus istis actionibus, sed indies novas formas edere deperavit, & etiamnum in lucem producit. Ipse Justinianus in compilatione Digestorum & Codicis potiorem & ampliorem partem tertio Juris objecto, Actionibus nim. assignavit. Nec tot & tantis mille actionum generibus contenta fuit extrema hominum malitia, ut eas sufficientes putaret, quibus, si quid importetur incommodi aut injuriæ, propulsetur, sed spretis & naso adunco suspensis Judiciis ac Tribunalibus, Jus sibi ipsi dicere per arma conata est: Imo cupiditas seipsam ulciscendi habendiqve aliena insatiabilis in tantum excrevit, ut ne quidem salutaribus remediis actionum forensium refranari potuerit. Hinc ubi uno genere decertandi, quod proprium est hominis & fit per disceptationem, uti non licuit: mox inventum est alterum illud, quod belluis competit, nim. per vim: *Cic. 1. Off.* ortaqve bella belluina, data malè animatis hominibus peccandi facultas, & plerunqve Magistratui connivendi necessitas, incensa privatorum prædia, deletæ urbes, vastatæ Provinciæ, perdita Regna, multa millia hominum cæsa, spreta Religio, neglectæ Scholæ, & quæ hujus generis bellorum incommoda possunt esse infinita, adeò ut non immeritò exclamare cogamur cum *Cic. 1. 5. Fam.* In vitâ nihil inest, nisi propagatio miserrimi temporis & actionum.

§. V. Circa rationem igitur introductivam actionum pervestigandam non multum nobis erit laborandum: Quis enim ex jam dictis non videt, quid avaritia hominum & vindicta propria non importet mali & incommodi: Et nisi actionum metu improborum cœerceatur audacia, formidatisqve suppliciis nocendi re-

frænetur licentia ; nec domus ulla , nec civitas , nec gens , nec societas , nec hominum universum genus consisteret : sed nil nisi quiritationes , tumultus , turbas , spoliationes , latrocinia & deprædationes universo in mundo deprehenderes , quid vè meum , quid vè tuum , nescires. Sive autem rationem omnium Gentium , sive Romanorum , sive certæ cujusdam civitatis aut communionis consules , in hac materiâ unum idemque responsum obtinebis.

§. VI. Etsi enim æqua ratiocinatio aut discursus non omnibus sit idem & communis , sed quot sint capita , tot sensus , adeo ut quod his justissimum , aliis contrâ injustissimum videatur : hoc tamen in passu , paucis singularibus ingeniis dissentientibus , uno ore cum Callistrato & decreto D. Marci Imper. statuunt : Optimum esse , ut si quas putas te habere petitiones , actionibus experiaris *l. extat. 13. D. quod met. caus.*

§. VII. Magna quidem reorum & debitorum est perfidia , ut rectè hinc dixerit Theophilus *princ. I. d. Act.* Actiones esse comparatas adversus perfidos ; sed actorum sæpissimè non minor , quippe animadvertentes , tam religiosos quosdam esse litium execratores , ut malint quamvis pati injuriam quam contendere ; Eò animosius & impudentius Judices compellant , dicamque scribunt adversariis : tantâque inverecundiâ , ut cum sciant , debitorem solvisse , solidum tamen & plus perversè & subdolè , quantumvis conscientia aliud dictante , petere ausint.

§. VIII. Necusque adeo necessarium esse puto longius nos in causâ actionum explicandâ detineri ; Quæ enim de illâ fusiùs essent agenda , evidentè patebunt , quando jam ad ipsam actionum conceptionem & nativitatem pervenerimus.

§. IX. Circa nativitatem verò hominis Medici solent tria observare : Tempus nim. conceptionis : Uteri gestionis : & exclusionis seu parturitionis. De conceptione hoc loci dicemus. Ad conceptionem igitur primò requiruntur parentes , qui concipiunt : Notandum , Parentes alios esse gradu remotiori , alios propinquiori. Hi in conceptione actionum sunt Dominium , vel potius possessio aut detentio rei alienæ vel hypothecatæ , omnisque generis obligationes , & æqvitatæ observationes. Illi sunt soli homines , nati que ex eis contractus veri vel quasi , aut delicta vel quasi.

§. X.

§. X. Dixi Parentes remotos actionum solos esse homines, non verò bruta. Brutis enim & quadrupedibus in Jure Civili nullus conceditur locus, quod non sint animalia Civilia ut homines, nec injuriam aut damnum propriè facere, nec contrahere &c. possint. Et quamvis damni vel potiùs pauperiei existant causæ, damnum verò pariat actionem; Causæ tamen damni non sunt Morales aut Civiles, quæ hoc loco potissimum sunt attendendæ, sed tantum Naturales & Physicæ, utputa si equus calcitrosus calce percusserit, aut bos cornu petere solitus petierit, propriè damnum, quod injuriâ facientis datum est, appellari nequit. Nec enim potest animal injuriam fecisse dici, quod sensu caret. *princ. l. si quadrupes l. 1. §. 3. D. eod.* Sed damni illatio potius est penes dominum quadrupedis.

§. XI. Ideoqve actiones prognerandi facultas, quod concernit animalia, soli competit homini. Soli quidem; sed non omni. Quia eadem ferè generandi actiones impotentiâ servi laborant, quæ bruta, utpote qui, quod Jus Civile attinet, pro nullis habentur, *l. 32. D. D. d. R. §. servitusqve mortalitati ferè comparatur, l. 209. D. eod.* neq; obligantur *l. 22. eod.* neqve possideant *l. 118. eod.* & per consequens, nullâ cum eis sit actio passiva *l. 107. eod.* (cum quocunqve verò est actio, eum semper existere actionis contra eum datæ parentem vel causam: Et contra: nemo inficias ibit.) Distingvendum tamen est inter actiones ex factis licitis & actiones ex factis illicitis. Illarum actionum quamvis servus non possit esse parens: harum tamen esse potest: Et cum *d. l. 22. D. de R. §.* Ulpianus dicat, in personam servilem nullam cadere obligationem, subintelligendæ hinc sunt actiones ex factis licitis. Id quod manifestò patet ex *l. 14. D. d. O. & A.* ubi idem Ulpianus regulæ huic addit limitationem: Servi, inqviens, ex delictis quidem obligantur, & si manumittantur, obligati remanent: Ex contractibus autem civiliter non obligantur, sed naturaliter & obligantur, & obligant. Parentes itaqve servi possunt esse ex delictis scilicet publicis: v. g. homicidio, adulterio, vi publicâ vel privatâ, rapto plagio. De his enim ipse servus tenetur & puniri potest, non autem Dominus ejus, *l. 17. §. noxas. 18. D. d. Edil. edict. l. 3. & 4. C. d. noxal. act. l. 4. & l. 8. C. ad L. §. d. vi publicâ & privatâ:* quia in publicis Judiciis agitur de poenâ corporali infligendâ ad vindictam publicam, & hujus etiam poenæ servus est capax, cum habeat corpus & vitam, licet

et bona non habeat. In delictis verò privatis ferè agitur de damno rei familiæ sarciendo, quod facere non potest servus, cum nihil proprii habeat quod solvat, unde Dominus ejus tenetur aut in solidum aut servum noxæ dedere *l. 1. D. d. nox. act.* quia noxa caput sequitur. *l. fin. D. eod.*

§. XII. Secus hoc obtinet in filiofam. Nam is actiones tam ex factis licitis quam ex illicitis generare potest. Ex contractibus enim obligatur naturaliter & civiliter in solidum *l. filiusf. 39. D. d. O. & A. l. si quis. 44. l. 45. D. d. pecul.* & nisi solverit bonisve cesserit, in carcerem conjici & tantisper in eo detineri potest, donec solverit *l. penult. C. qui bonis ced. possunt, in quâ lege injuria significat carceris injuriam, vid. l. 1. eod.*

§. XIII. Excipe actionem ex contractu pecuniæ mutux. Nam ex Scto Macedoniano ei, qui filiofam. mutuam pecuniam dedit, etiam post mortem Parentis ejus, cujus in potestate fuit, actio petitioque non datur *l. 1. D. ad Sctum Maced.* Actiones verò ex maleficio procreare filiusf. potest. Et quanquam olim filiofam. à patribus noxæ dabantur. *l. 5. §. pen. D. d. O. & A. §. ult. I. d. nox. act. l. 3. §. 1. D. de libero hom. exhib.* Tamen hoc hodie amplius non obtinet, sed noxales actiones in servos tantum proponuntur, *l. pen. C. d. furt.* non filiofam: quia pro suis delictis ipsi conveniri possunt. *§. ult. I. d. nox. act. l. 1. §. si filiusf. D. de his qui effud. vel dej.*

§. XIV. Pupillum quod attinet, negandum non est, contractum eum obligari naturaliter non civiliter, *l. 5. D. d. auct. tut.* unde de actiones generandi potentiâ non immeritò dubitari poterit: sed Constitutione D. Pii specialiter ex hac obligatione naturali nascitur actio *d. l. 5.* cum aliâs ex naturali obligatione in Jure Civili actio nulla detur, uti supra fuit ostensum. Obtinet hoc in contractu: In qs. contractu verò, sive ex re non naturaliter tantum, sed etiam civiliter obligatur, etiam si tutor non consenserit *l. 46. D. de O. & A.* Nam ex vero contractu nemo obligatur, nisi qui consenserit, *l. 1. D. d. pact.* In qs. contractibus verò conventionem certâ non est opus, sed re & fictione consistunt, & ignorantes etiam nos obligant, *l. si quis. 2. D. de neg. gest.* cum veri contractus solo consensu non consistant, & vel verba vel literas vel realem interventum desiderent, *l. 4. D. de O. & A.* Sicq; Pupillus Pater est actionum ex factis licitis; siquidem nim. conditionem suam

suam fecit meliorem & est ad consentiendum naturaliter capax:
Nec minus ex illicitis: si proximus pubertati sit, & ob id intelligat
se delinquere §. *in summa. 18. l. d. O. qvæ ex delict. l. pupillum 111. D. d.*
R. J. l. impuberens. 23. l. nec minus. 24. D. de furt. adeoque (hâc quidem
sententiâ stante, quis sit infantia vel pubertati proximus) ex malitiâ
potius & doli capacitate arbitrio Judicis statuendum puto, argumen-
to l. 4. §. 26. D. de dol. mal. except.

§. XV. Minores quoque cum possideant, & obligentur, et-
iam civiliter *l. 101. D. d. V. O. l. 3. C. d. in integr. rest.* dubium non est,
quin ad procreandas actiones æquè sint apti ac pupilli: aliàs plus
concederetur minoribus quàm pupillis, quod esset absurdum, adeoq;
si ex crimine obligatur pupillus, quantum magis & minor, utpote per-
fectioris & ætatis & Judicii obligatus esse dicetur?

§. XVI. Quia ad contractum perficiendum requiritur usus
rationis, ut paulò ante dictum: Furiosi autem nullus sit consensus,
nulla voluntas *l. furiosi. 40. D. de R. J. l. 2. C. d. contr. empt. & per omnia,*
& in omnibus absentis, quiescentis, dormientis & ignorantis loco
habeatur *l. 2. §. pen. D. d. jur. codicill. l. ubi non voce. 124. l. d. R. J. l. 2.*
§. furiosus D. d. acquir. poss. omnique intellectu careat l. Divus Marcus
14. D. d. off. Presid. certum est, nullum eum posse contrahere negotium
l. in negociis D. de R. J. Et hinc videtur dicendum, actionum ex con-
tractu eum parentem esse non posse: sed placuit contraria sententiâ
existimantium, si per seipsum obligari aut contrahere non potest,
posset tamen contrahere per curatorem, & per consequens obligari.
Quod quis enim fecit per alios, id ipse fecisse putandus est; Sic servus
aut filiusfam. jussu Domini aut Patris contrahens non seipsum obli-
gat, sed Dominum aut Patrem *tot. tit. I. per quas pers. nob. acquir.* Id-
eoque cum furiosus per Curatorem suum obligetur, certo certius est,
dari contra curatorem nomine Principalis sui actionem, etiam ex
contractu vero. Cæterum ex quasi contractu dubium non est, quin
obligetur civiliter furiosus, etiam sine Curatore *l. 46 D. d. O. & A.*
Ex delicto eum obligari negatur, quia cum nullum habeat sensum,
nullamque voluntatem, ut jam probatum est non videtur aliquid cul-
pâ facere, quæ nullo modo à criminibus abesse potest. Si modo fu-
rorem ejus esse continuum, nec habere intervalla apparuerit. Quale
habetur exemplum in *l. Divus Marcus 14. D. d. offic. Presid.* Conside-
B randus

randus enim est ut furiosus, quia illo tempore quo furor remittit, & ipse contrahere potest, si sit major *l. i. C. d. contr. empt.* & hinc multo magis ex delicto obligari *d. l. 14.*

§. XVII. Nec homines tantum privati Parentes sunt actionum, sed habent quoque certis in casibus hanc potentiam LL. ex dispositione Nomothetarum, citra factum committendum, & propter omissionem eorum quæ non omittere, sed agere & observare debueramus, LLibus sic volentibus & jubentibus. Sic Judex datus per imprudentiam citra propositum & sub enixissimâ voluntate, jus suum cuique tribuendi male judicat, & propter illud malum judicium, in quantum de eâ re æquum religioni judicantis videbitur, poenam sustinebit, quod JCti dicunt litem suam fecisse, & generatur exinde actio in factum Prætoria. *Plura, qui volet, legat Exempla in tit. l. d. O. quæ quæ ex delict. nasc. 14. tot. lib. XXXI, X. nec non IX. D. Sc.*

§. XIX. Ad generationem ex factis illicitis unica persona est sufficiens: Ad Actiones verò ex factis licitis generandas duas ad minimum personæ requiruntur regulariter. In omni enim contractu necessario desideratur causa reciproca, quæ si non adsit, negotium illud pacti nudi nomine potius quam contractus venerit. Nec unum Relatum absque altero esse potest; Sic creditor, quamvis mutuan pecuniam dando ipsi non nascatur obligatio ex debito, si ne ejus tamen facto debitor nequequam obligari, imò ne fieri quidem poterit, & nascitur nihilominus hoc contractu creditori hæc obligatio, ut teneatur pecuniam mutuò datam eâ quantitate, qualitate & valore ingenere recipere. Nil igitur impedit, quò minus & creditor actionum Parens dicatur, etsi non illius actionis, quam generat debitor, & per consequens dicendum foret, hujus actionis unum saltem Parentem existere, ex regulâ, quam supra tradidit: Eum, contra quem datur actio, semper hujus actionis contra eum datæ existere Parentem & contra. Sciendum tamen, actionem hanc natam esse ex unico negotio e.g. contractu mutui: hoc verò negotium per unicam personam geri nequit, sed necessario ex duobus Parentibus ejusmodi contractus nascitur. Quemadmodum etiam actio directa semper habet penes se contrariam actionem, & ex factis licitis nunquam non nascuntur geminæ actiones: ita e.g. actio
commo-

commodati directa, quanquam non detur contra commodatorem,
& exinde non videatur hujus Parens esse; habet tamen penes se
actionem contrariam, quæ datur contra commodatorem, eumque
facit parentem: Atque hæc ratione in actionum ex factis licitis
conceptione neuter parentum sc. contrahentium est ociosus.

§. XIX. In factis verò illicitis pluralitas personarum non est
necessaria, cum ad delictum aliquod committendum nullâ opus sit
causâ reciproca, & tale quid absque alterius facto perpetrare quis-
que valeat. Et quanquam ad stuprum vel adulterium committen-
dum duæ personæ concurrant: Tamen non semper adulterium pe-
nes utramque personam est: Quid enim si quis adulter matronam
aliquam honestam vi & invitam compresserit? Tunc utique dicen-
dum, unicam saltem personam adulterium commisisse, nec ullam da-
ri contra matronam actionem.

§. XX. Actionum quoque mixtarum conceptionem duos
requiri Parentes, apparet: Quia in Judicio familiæ herciscundæ præ-
supponitur coheres: In communi dividendo socius: In finium re-
gundorum vicinus. Quorum omnium unus absque altero actionem
mixtam generare non valet. Deinde hæ actiones non tantum in
rem dantur, sed etiam in personam: Actiones autem omnes perso-
nales, quæ descendunt ex factis licitis, uti jam satis fuit declaratum,
semper pluralitatem Parentum desiderant.

§. XXI. Ad actiones Reales concipiendas unica persona suf-
ficit. Si enim detentio sive possessio rei alienæ est causa actionis
Realis; unicus autem rem alienam detinere possit, longiori & o-
perosiori probatione supersedebo. Cum autem, quod necessariò de
Parentibus, (qui primum conceptionis sunt requisitum) actionum
dicendum esset, nihil restare videatur, operæ pretium erit, ut, quid &
quomodo à Parentibus concipiatur, generaliter & breviter expona-
mus. Distinximus supra inter parentes actionum remotos & pro-
ximos: Hos diximus esse omnis generis obligationes, itemque rei
alienæ detentionem, & æquitatem. Illos verò homines, & ex iis-
dem nati vel contractus veri & quasi, vel delicta vera & quasi. Cum-
que de hominibus satis sit dictum, ad eorum filios, actionum verò
parentes propinquiores nos accingemus, & quomodo ab homini-
bus concipiantur & generentur, demonstratum ibimus.

B 2

§. XXII.

§. XXII. Intentiones & mentes contrahentium hic nobis erunt pro factu in factis licitis: In illicitis propositum & animus delinquendi. Ut res reddatur laudior, ostendemus breviter in exemplo delicti, ubi objectum alicui occurrit jucundum, sed illicitum, quod sit uxor aliena, aut res furtiva aut simile.

§. XXIII. Præmonendum autem, omne factum esse vel voluntarium, quod descendit ex motu secundo, durabili, sciente omnes facti circumstantias morales: vel involuntarium seu invitum, descendens ex affectu seu motu primo, involuntario, sibiitaneo, nondum examinatis facti circumstantiis (ut ita liceat loqui) moralizantibus. Hoc actum voluntatis præcedit, illud sequitur.

§. XXIV. Objectum ergo hoc, e. g. uxor aliena aut res per furtum auferenda sistit se sensui externo: hic transmittit & recondit objectum illud in arcam sensuum communium: Ubi illud offendens Phantasia repræsentat potentiam appetitus sensitivi, quæ transit in affectum seu motum primum, absque voluntate fruendi objecto dato. Qui motus primi sunt seminis instar, ex quo formatur delictum.

§. XXV. Quemadmodum autem sola conceptio seminis ad procreationem corporis non facit: quia multa sæpè coincidunt impedimenta, quæ formationem partus prohibere possunt: Ita cum ejusmodi motus primi in homine excitantur; civiliter delictum nondum est natum, sed dispositio saltem ad illud perficiendum. Ratio hæc est, quia motus primi non sunt in potestate nostrâ, cum actum voluntatis nostræ præcedant, nec possit in eos voluntas dominari: ut in furioso nulla est voluntas *l. furiosi 40. D. de R. 7.* nullum ergo dicitur posse committere delictum, quia objecta jucunda sensibus transmissa per Phantasiam, saltim traduntur potentiam appetitus sensitivi, & inde excitantur motus primi; cum aliàs apud sanæ mentis homines Phantasia objectum sibi oblatum transmittat potentiam, non tantum appetitus sensitivi, sed etiam intellectivæ, ut paulo post sumus audituri. Cum itaque furiosus nullum planè habeat intellectum, objectum illud cogitur in affectu primo acquiescere. Maleficus autem voluntas & propositum delinquentis distinguit, *l. 53. D. de furt.* Hinc etiam impubes non dicitur furtum facere, nisi doli capax sit, *l. impuberem 23. D. de furt.* intelligatve se delinquere §. 18. *l. de O. quæ ex del. nasc.*

§. XXVI.

§. XXVI. Omne enim factum involuntarium, aut est violentum aut imprudens: Et tale imprudens factum committit pupillus, cum nescit se delinquere: Quia inter alia prudentis est, ut in mediis perveniendi ad finem & scopum investigandis recto & justo utatur iudicio, eaque secundum circumstantias, quæ facto aliquam possint superaddere moralitatem, diligenter examinet, & pro experientia suâ de bonitate & malitiâ scite iudicet. Jam verò, cum objectum illud à Phantasiâ non transfertur ad intellectum, ut is mediante ratione consultet aut deliberet: Hic fit factum imprudens, & per consequens invitum, quia palatium voluntatis introire destituitur.

§. XXVII. Econtra violentum factum committere potest vir aliàs prudentissimus: quia hoc fit externâ aliquâ vi, cui resistere non potest, e. g. in virgine vel matronâ stuprum vel adulterium vi commissum; quia hoc in casu virgo stuprum admittendo se delinquere non quidem ignorat, vim tamen externam per naturam nec repellere, nec quò minus stuprum patiatur, prohibere potest. Et eiusmodi quidem factum violentum voluntatis actum interdum non antecedit, cum dixerim, in prudentissimum quemque incidere; Actum tamen voluntatis sequi cum maximè vellet, non potest, quia voluntas Virginis vi oppressæ non hoc vult, ut corporis usum concedat, sed potius ut deneget.

§. XXVIII. Alia enim facta sunt contra voluntatem, ut plerumque violenta; ubi voluntati facta sunt contraria, ejusque imperium planè respiciunt: Alia præter voluntatem vel sine voluntate, ut imprudentia: ubi facta omni voluntate & intentione destituuntur. Hæc igitur ut subitanea & violenta sunt instar molarum indigestarum & crudium carniarum, nec maturitatem partus assequuntur, sed partus in ipsâ conceptione corrumpitur, nec embrio remanet.

§. XXIX. Cum verò Phantasia objectum illud jucundum transmittit potentiæ intellectivæ, hæc transit in contemplationem, & iudicat objectum vel bonum, quia jucundum, vel malum, quia illicitum: Sic utrumque repræsentat voluntati. Huic tanquam Reginae alicui potenti ab utroque solii latere adstant consilarii duo inter se dissentientes, sensus & ratio, inter quos maxima tunc oritur pugna. Sensus dicitur: Appete; Ratio ab alterâ parte: Fuge.

B 3

Volun-

Voluntas utitur libertate & potestate suâ Regiâ, litem dirimit, alteri horum sese ad jungendo: Vel sensui, è quo accessu, dum appetitus sensitivus vincit rationem, foetus noster in utero recipit sanguines & sumit incrementa, & sic in factis illicitis venit animus & propositum delinquendi malum: in licitis verò intentio & mens contrahendi: Et hæc sunt, quæ factis præbent succum & sanguinem, ex iisque omnia facta, sive licita, sive illicita ponderantur & æstimantur, & quò major deliberatio & voluntas præcesserit, hoc gravius nascitur delictum.

§. XXX. Sic ingrediens domum alienam, aut veniens in Urbem tempore nundinarum non animo mercandi, sed proposito furandi, proæreticè, ut aleones, severiore animadversione dignus ac ille, quem saltem occasio per accidens fecit furem. Obiter incidens in crimen adulterii vel incesti (ut, Loth sine intentione incestum committendi præviâ, vino obrutus, rem illicitam habuit) haud dubiè minus peccat, minoremque meretur poenam, quam qui amoris æstro percitus cum Rege David de explendâ libidine cum Bathsebâ, non solum concepit malas cogitationes, sed etiam ut desiderii sui compos reddatur, omnem cum Sisypho infernali volvit ac movet lapidem.

§. XXXI. Voluntariò enim & præmeditatè commissa, ut durabilia sunt, sic quoque graviora. Inconsulta verò ut subitanea, ita leviora. Hæc quasi è pumice eliciuntur, illa sub cinere latitant, & singulis momentis incrementa sumunt, & tandem in flammam occasione commodâ oblatâ erumpunt, majorique cum impetu, ut fistulæ diu interclusæ turbidiorum & impuriorem aquam emittunt: Illa dolium, hæc culpam aliquam inferunt & præsupponunt.

§. XXXII. Sic contractus mente contrahentium (quidem concipiuntur, attamen quidam ad maturitatem non perveniunt, quidam ad ipsam conceptionem nascuntur, e. g. si contrahentes de re quidem aliquâ convenerint, in modum verò contrahendi eundem dissenserint, contractus ad perfectionem suam venire haud poterit: Quò autem deliberatius in utero geruntur, eò firmiores deinceps & duriores excludi solent.

§. XXXIII. Actiones verò Reales concipimus, quam primum

mum de modis acqvirendi aut detinendi rem alienam occupati sumus. Sic cum quis rem alienam bonâ fide vendiderit, emptor eo ipso, quo rem illam bonâ fide emit, usucapionem concipit, conceptam per continuationem possessionis temporis lege definiti in utero gerit, asservat & alit, quousque tandem partus excludatur, Dominoque tempore & termino possessionis, vel nondum absoluto nascatur rei vindicatio, vel absoluto quidem, absenti Domino actio Publiciana §. 4. *I. de AA.* Haud secus se res habet in aliis actionum realium generibus, e. g. in hypothecariâ, Paulianâ, Servianâ, &c. vid. *libros ff. V. VI. VII. IIX.*

§. XXXIV. In Actionibus mixtis, e. g. cum aditur hereditas, tempore quidem aditæ hereditatis nondum est nata actio, sed tum demum, cum de dividendâ hereditate coheredes invicem altercantur.

§. XXXV. In contractibus verò non ilicò datur actio, cum contraxit, sed tantisper in utero geritur, dum existente conditione aut die veniente, si quis quod dare vel facere tenetur, non præstat. Dum enim duo vel plures in idem placitum consentiunt, contractus nascitur, non verò obligatio, nisi demum existente conditione & tempore &c. Quæ nata & perfecta, actionem tandem, nisi præstetur quod debetur, generat: Quæ de re aliâ occasione & tempore differemus.

§. XXXVI. In factis illicitis nudâ voluntate aut proposito non nascitur delictum: nisi prius delinquens in effectum deduxerit id, quod moliebatur, adeoque partus diu multumque in utero asservatus & nutritus excludatur, & generetur grave & enorme delictum. *l. 1. §. ait Prætor. 3. D. ne quid in flum. l. pen. §. docere. D. N. quis eum qui in jus vocatus, vi eximat.* Sic furtum, quatenus furtum sine contrectatione non committitur, tametsi vel universum decennium de committendo furto deliberaveris.

§. XXXVII. Unde etiam in maleficiis pœnitentiæ (scil. temporalis legitimæ aut civilis) est locus, & possumus impunè & licitè abire à cogitationibus malis, nisi eas ad effectum perduxerimus. Quia in Iudice terrestri tanta perspicacitas non est, ut possit intimos hominum conceptus se non ad extra conferentes, sed in penetrati-

tralibus mentis & cordis remanentes rimari aut perferutari. Ab-
dita enim & abscondita ejusmodi cognoscere conscientisqve im-
perare, solus sibi Deus, qui est καρδιογνώστης & ἑνδιμον ὄμμα habet,
reservavit. Nec de Jure Gentium spurcarum & damnatarum cogi-
tationum in mente reservatarum pœnam patimur. *l. cogitationis 18.*
D. de pœnis. Sic accepta *l. ult. D. ad L. Corn. de sicar.* ubi dicitur in ma-
leficiis voluntatem non exitum spectari, non obstante eo, quod non
spectetur exitus sine voluntate, juxta *l. 1 §. 3 D. & l. 7 C. d. t.*

§. XXXVIII. Ut, quod in limine disputationis nostræ pro-
missimus, exequamur, restat, ut ultimò videamus progenitores actio-
num pro formulis acceptarum. De Jure itaqve antiquo earum Pa-
rens erat Collegium Pontificum. Qui enim Jus sibi esse existima-
bant persequendi in judicio, quod sibi debetur, tenebantur adire
Pontifices, & ab illis petere formulas. Tempore deinde mediæ Ju-
risprudentiæ Jus dicentes acturis formulas præscribebant: Atque
hinc nata est locutio illa usitatissima in edictis Prætorum: Judicium
dabo. Postmodum tempore Jurisprudentiæ novæ formulæ quidem
solennes circa annum CHRISTI 343. sublata: Impetratio verò for-
mularum & præscriptio adhuc in usu forensi remansit, & duravit fer-
mè per centennium post formularum sublationem, nîm. proprio
studio & Marte, ex quo tempore unicuique concipiendi libellum
potestas est facta *l. 2. C. d. form. & impetr. sublat.*

§. XXXIX. Sive autem à Collegio Pontificum, vel à Jus-
dicentibus ut Prætoribus, Ædilibus, Pro-Consulibus, Præsidibus,
sive ab ipsa parte, sive ab Advocato & Jcto experientissimo libelli
editi; attamen in mente ipsâ prius fuerunt conceptæ. Ex his orta est
distinctio *Dd.* inter actiones natas & datas: Natae dicuntur, quando
vocabulum actionis sumitur pro Jure agendi: Datae, quando pro
formulâ.

§. XL. Et hæc sunt, B. L. quæ de conceptione Actionum in
præsentium simplicissimè tradere volui. Potuissem eqvidem simul
demonstrare, quomodo Actiones circa personas, i. e. præjudiciales;
It. circa Possessiones, ex Interdictis progredientes, nec non perfe-
cutiones ex æquitate & nobili Judicis officio fluentes generentur, sed
quia ejusmodi actionum species improprio veniunt nomine, meritò
in signi-

in significatione propria acquiesco. Quod ingenio mei tenuitas in hac materia tam splendida discutienda Tibi praestitit, siquidem non praestitit, ut debuit, praestitit tamen ut potuit.

Tu animum meum bonum boni
quæso confule.

Soli DEO Gloria!

W Als ließ jenen Helden-Muth/den Themistocles
nicht schlaffen? (Waffen

Warumb seuffzte Julius / als er von den Krieges-
Alexanders hat vernommen? warumb flagte die-
ser Held/

Als ihm von den Weisen einer noch von einer an-
dern Welt

Ziemlich hatte vorgeschwartz? was hat diese doch
beweget

Zu dergleichen Traurigkeit? was hat ihren Geist
erregt?

Nichts/nichts als die Ruhm-begierde/die hat auch
den Hannibal (all

So die Sinnen eingenomen/ daß er endlich über-
Nur auf ewigs Lob gedacht/und dasselbe zu erlangen

Ist er allem Ungemach trotzig unter Augen gängen/
Und oft nach erlangtem Siege zu den Seinigen
gesagt:

Nehmet hin die ganze Beute/nichts als Ehre mir
behagt.

C

Und

Und das eben ist's / mein Freund / das dein Herz hat
eingenommen:

Dann / so bald dich dieses Kund in die weite Echoß
bekommen /

Waren deine Götter-Sinnen nur auf Ewigkeit
gericht /

Auch in deiner zartē Jugend hastu bald auf Ruhm
gedicht.

Und gleich wie ein Löwe thut / wenn er durch die jun-
gen Klauen

Täglich mehr ermuntert wird / also liehest du dich
schauen

Bald in deinen ersten Jahren / bis dein rechter
Himmel-Geist

Endlich durch die rauhen Lüfte zu den Wolcken ist
gereist.

So gibst du keinen nach. Haben jener Helden-Thatē
Sich der Ewigkeit vermählt ; so kan ich dein Thun
und Rathen

Auch den Federn einverleiben ; wird doch besser
durch Verstand

Als durch Waffen oft beschützt eine Stadt / ja
ganzes Land.

Laß Justinianus nur unsern Trost / ja unser Leben
Einig dir befohlen seyn. Er wird dir gewislich geben /

(a) Womit er die lieben Seinen ihm zu folgen an-
vermahnt.

(a) Proem. Inst. J. ult.

Geh

Geh nur in dich und erwäge/ die Ihm haben nachs
geahnt/

(b) Ob sie nicht als große Lichter mit dem Glanze
ihrer Gaben

Alle Land un Regimenten völlig überstraalet haben &

(c) Geh nur in dich / wie die Häupter dieser Welt
uns zugethan/

Wie sie sich/ ja Land und Leute unsern Schultern
trauen an.

Nun geh ferner diese Bahn/ dann du hast ja bald er
stiegen

Den begehrten Ehren Thron/ dein Ruhm kan nicht
untentiegen.

Laß dich keine Sturm erschrecken/ was du hoffest/
ist nicht weit /

Selig/ wer so zu kan bringē seine zarte Frühlings
Zeit.

(b) *Authent. Habita C. Ne filius pro patre in med. Quorum scien
tia totus illuminatur mundus &c.*

(c) *Spartanus refert, quod Imperatorum Trajanus Neratio Prisco
Fcto aliquando dixerit: Commendamus Vobis, Nerati! Provincias,
si quid Nobis fatale contigerit.*

Aus Antrieb treuer Freundschaft
schrieb dieses glückwünschend

Johann Christoph Hake
von Budissin.

Jans

*Am surgunt segetes, redeunt sua gramina campis,
Surgit & ingeniis nostris sua pristina forma,
Haud equidem turpi te jam torpescere cœno,
Curantem, quicquid dignum sapiente bonoq; est,
Alma sinit virtus, sed sæpius incitat ultrò:
Ut tradas, actus humani quæ sit origo.
Nonne vides, tibi quem promittant sidera censum,
Si tot in hoc ludo, quot adhuc, exegeris annos?
Nunc fatis accede tuis, nostroq; favori,
Nam faveo, semperq; novis successibus insta.
Cresce diu, Sophia Mysta, & spes maxima cresce,
Quæ tibi læta favet, Patriæ: victuræq; Canas
Laurea ferta Comas, & candida tempora cingant,
Virtutemq; colas, votivâ mente precamur.*

Debiti amoris & observantiæ ergò
apposuit

JOHANNES-ESAIAS ab HARTIG.

F I N I S.

00 A 6330

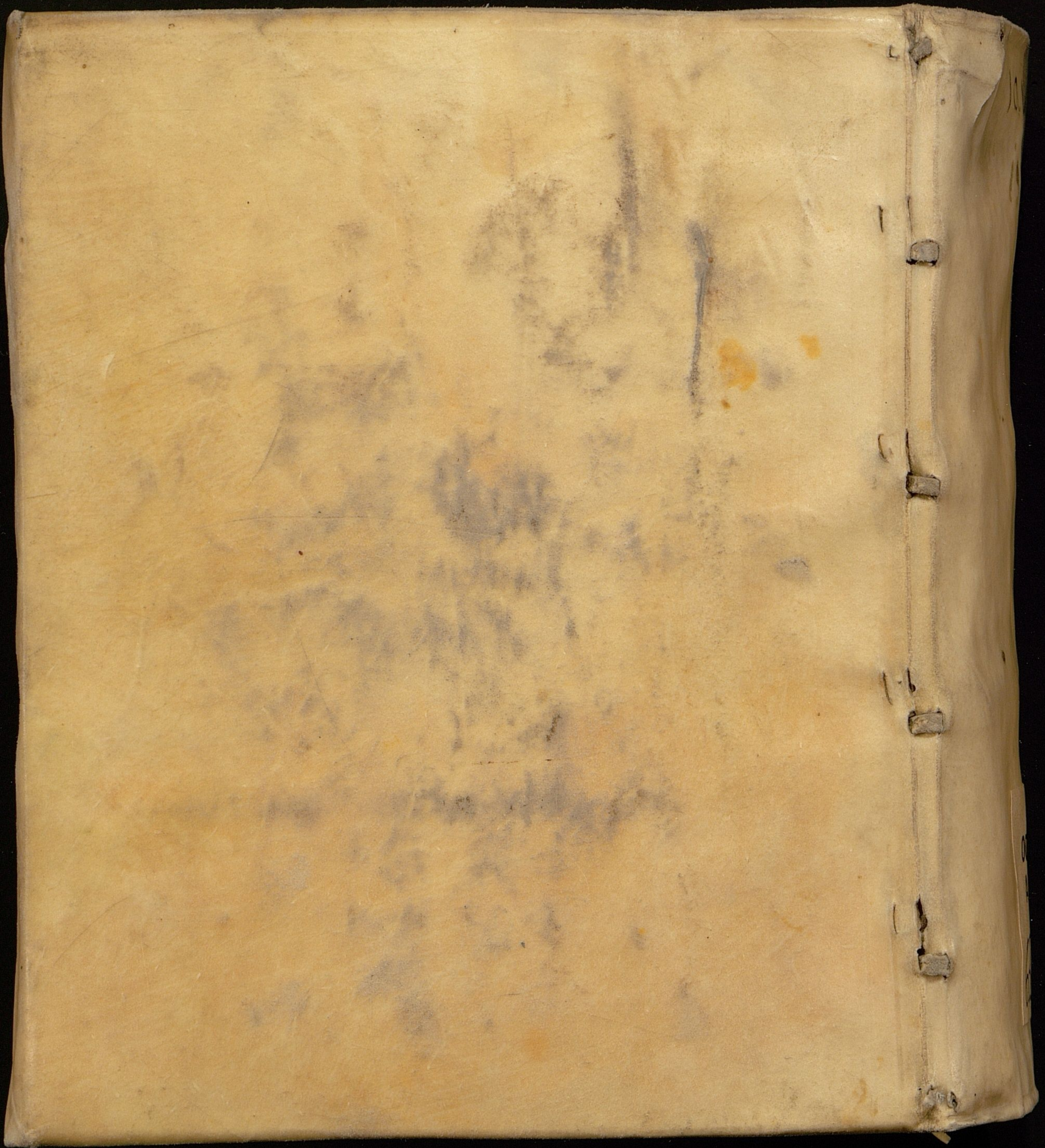
ULB Halle 3
002 841 843

VO 17

Rebo ✓

ercip
n ipfi
n ad
rmè
rei
E C
o fir
fensc
finit
llir h
um c
ensor
eo au
eptâ
sio i
ilari
3. S
um t
m in
um p
Culp
efense
5.
ta ing
iment
locô p
ffus fu
rriger
at fit.
ucere
s alla

27

D. O. M. A.
DISPUTATIO JURIDICA
DE
CONCEPTIONE
ACTIONUM PRO-
PTER RES,

Quam,
Consentiente
MAGNIFICO ET SPLENDIDISSIMO JCTORUM
LIPSIENSIIUM COLLEGIO,
Manuctore & Præside
VIRO

Magnifico, Nobilissimo, Amplissimo, Consultissimo
DNO. QUIRINO SCHACHERO,
Phil. & J.U.D.P.P.P. Judicii Appellationum Electoris
Saxoniae Consiliario Gravissimo, Juridicae Facultatis
nec non Consistorii Ecclesiae Lipsiensis
Seniore Spectatissimo,

Præceptore, Patrono & Promotore multis nomi-
nibus colendo, venerando;
Publico Eruditorum Examine submittit
JOHANNES-JACOBUS AB HARTIG, Sitta-Luf.
Auth. & Resp.
In Auditorio Jctorum Petrino
Ad diem X. Maji,
An. c. d. lxx.

•••••
Typis RITZSCHIANIS.

